

Mate Zekan

Što je *Durana* (*Hurania*, *Doranua*) iz srednjovjekovnih izvora - Dvorine ili Vranjic?

Mate Zekan
Imotska 1^a
HR, 21000 Split
zekanmate@gmail.com

UDK: 94(497.5 Solin)
811.163.42'373.21(091)(497.5 Solin)
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 9. 5. 2014.
Prihvaćeno: 26. 5. 2014.

Autor ispravlja prijašnje mišljenje kako je eponim Vranjica sukladan toponimu otoka *Hurania* pred Salonom, kako ga navodi splitski arhiđakon Toma u 13. stoljeću. Analizom povijesnih izvora utvrđuje razloge zbog kojih nije moguć takav zaključak, a to potvrđuje i neprekidnošću trajanja imena Vranjic, od 11. st. Identificira Huraniju s Duranom iz 10. st. i Doranuom iz 14. st. Tri latinizirana toponima veže uz lokalitet Dvorine, koji se nalazio na jednom od otoka rijeke Jadro. Na osnovi činjenice kako je već u 10. st. taj lokalitet nosio naziv Dvorine, autor upućuje na postojanje prijašnje građevine. Tadašnju gradnju ili možda obnovu crkve posvećene sv. Martinu uzima kao osnovicu teze kako je upravo ondje, u dvoru sv. Martina, godine 839. sklopljen mir između hrvatskoga kneza Mislava i mletačkog dužda Petra Tradenika.

Ključne riječi: Vranjic, Dvorine, kralj Mihovil Krešimir, kralj Zvonimir, crkva sv. Martina, dvor sv. Martina, knez Mislav, dužd Petar Tradenik

What is *Durana* (*Hurania*, *Doranua*) in the Medieval Sources: Dvorine or Vranjic?

Mate Zekan
Imotska 1^a
CROATIA, 21000 Split
zekanmate@gmail.com

UDC: 94(497.5 Solin)
811.163.42'373.21(091)(497.5 Solin)
Original scientific paper
Received: 9 May 2014
Accepted: 26 May 2014

The author discusses previous views that the eponym Vranjica corresponds to the island of *Hurania* in the waters off of Salona, as stated by Thomas the Archdeacon in the thirteenth century. By analyzing historical sources, he ascertains the reasons why this contention is not possible, which is additionally confirmed by the continuity of the name Vranjic since the eleventh century. He identifies *Hurania* as *Durana* from the tenth century and *Doranua* from the fourteenth century. He links the three Latinized toponyms with the Dvorine site, which was on one of the islands in the Jadro River. Based on the fact that already in the tenth century this site bore the designation Dvorine, the author points to the existence of a previous structure. He uses the construction, or perhaps restoration, of a church dedicated to St. Martin at the time as the basis for his hypothesis that it was precisely here, in the Palace of St. Martin, that the peace between Prince Mislav and the Venetian Doge Pietro Tradenico was concluded in 839.

Key words: Vranjic, Dvorine, King Mihovil Krešimir, King Zvonimir, Church of St. Martin, Palace of St. Martin, Prince Mislav, Doge Pietro Tradenico

Karta: 1. Vranjic, 2. Meterize, 3. Sv. Marija na Otoku, 4. Gradina, 5. Gašpina mlinica, 6. Šuplja crkva, 7. Dvorine - pretpostavljeno područje, 8. Sv. Mihovil, 9. Amfiteatar, 10. Teatar

Map: 1. Vranjic, 2. Meterize, 3. St. Mary's at Otok, 4. Gradina, 5. Gašpina mlinica, 6. Šuplja crkva (Hollow Church), 7. Dvorine - assumed area, 8. St. Michael's, 9. Amphitheatre, 10. Theatre

Proučavanje bogate arheološko-povijesne baštine srednjovjekovnog Solina stalni je proces koji se s više ili manje intenziteta, ipak, uspješno provodi i nakon utrućuća Društva za istraživanje domaće povijesti *Bihac* neposredno nakon Drugoga svjetskog rata i smrti Solinjanina don Lovre Katića (†1961.), vrijednog istraživača povijesti solinskoga grada i njegova okruženja. Od sedamdesetih godina 20. stoljeća nove spoznaje o graditeljskoj baštini, koje su izišle na svjetlo dana kao rezultat arheoloških istraživanja, uvjetovale su i ukazale na potrebu kritičnijeg pristupa uvriježenim tvrdnjama hrvatske povijesne znanosti, osobito onih rezultata koji se odnose na topografiju i toponomastiku solinskoga krajobraza. Činjenica je, s obzirom na novoutvrđeno stanje ostataka arhitekture u koje se nisu mogle uklopiti stare teze, kako su se trebala tražiti, kako su se tražila i predlagala nova rješenja. Tako su se nastavile rasprave o postojanju jedne crkve ili dviju crkava na Otoku i o njihovim naslovnicima,¹ vremenu izgradnje, tipološkim značajkama, o titularima crkve u Gradini² i ubiciranju crkve sv. Mihovila u Svetom

Study of the rich archaeological and historical heritage of medieval Solin is an ongoing process that has been conducted with varying intensity, and rather successfully even after the dissolution of the *Bihac* Society for Research into Local History immediately after the Second World War and the death of Solin native Fr. Lovre Katić (†1961), who energetically researched the history of the town of Solin and its environs. Since the 1970s, new knowledge on the architectural heritage, which came to light as a result of archaeological research, has also underscored the need for a more critical approach to long-standing claims in Croatian historical scholarship, particularly those results pertaining the topography and toponymy of the Solin landscape. Given the newly-established status of the architectural remains which did not comply with older views, new solutions were sought and proposed. Thus, debate continued on whether there was one or two churches at Otok and their titular saints,¹ the construction date, typological features and titulars of the church in Gradina² and the location of the

1 Cambi 1974; Jelovina, Rapanić 1977; Jurković 1987; Matijević Sokol 1993; Matijević Sokol 2002; Bužančić 1998; Bužančić 1998a; Duplančić 1999; Rapanić 2000.

2 Jelovina, Rapanić 1977; Ivančević 1994; Rapanić 2000; Marasović 2002; Marasović 2005; Marasović 2007; Bužančić 2007.

1 Cambi 1974; Jelovina, Rapanić 1977; Jurković 1987; Matijević Sokol 1993; Matijević Sokol 2002; Bužančić 1998; Bužančić 1998a; Duplančić 1999; Rapanić 2000.

2 Jelovina, Rapanić 1977; Ivančević 1994; Rapanić 2000; Marasović 2002; Marasović 2005; Marasović 2007; Bužančić 2007.

Kaju,³ ali i otvorila nova pitanja u svezi s nastankom i funkcioniranjem krunidbene bazilike (kralja Zvonimira) u Šupljjoj crkvi⁴ i benediktinskog samostanskog kompleksa u Rižinicama⁵ te prvotnom mjestu upotrebe pronađenih ulomaka srednjovjekovne skulpture i sadržaju natpisa nađenih u Kliškoj tvrđavi.⁶

Ovom radu, međutim, nije svrha ocijeniti uspješnost tih revizija ni snaženje ili odbacivanje postavljениh zaključaka. To je izvan tematskog okvira ovoga priloga koji je potaknut uočenom etimologijskom sličnošću toponima *Durana*, *Hurania* i *Doranua* u srednjovjekovnim dokumentima.

Toponim *Durana* (*que olim regalis erat insula que vocatur durana*) javlja se u sumnjivoj ispravi kralja Mihovila Krešimira izdanoj 954. godine⁷ te u darovnici devetorice obdarenih muževa, koja je dodatak tom kraljevom privilegiju. Ta dva, izvorno posebna, dokumenta izdana u različitim vremenima i s odvojenim zbivanjima spojena su u cjelinu pri njihovu prijepisu godine 1397.

Nešto izmijenjeno ime otoka *Hurania* (*insula Hurania, que est ante Salonam*) susreće se u prvom desetljeću 13. stoljeća, kada se Mlečani sa Zadranima osvećuju nadbiskupu Bernardu, razorivši na njemu kulu s palačom koju je nadbiskup ondje bio podigao – kako sredinom istog stoljeća piše Toma Arhidakon.⁸

Toponim *Doranua* se poslije toga nalazi u popisu zemalja splitske nadbiskupije iz 1338. godine.⁹

U hrvatskoj povijesnoj topografiji od 17. stoljeća bez ograde je prihvaćeno mišljenje Ivana Lucića koji je Huraniju poistovjetio s otokom Vranjicem.¹⁰ Rezultat ove studije dovodi u pitanje ispravnost takve tvrdnje i pokazuje kako je taj zaključak bio ishitren, neutemeljen, dvojbен i u konačnici netočan te

Church of St. Michael in Sveti Kajo.³ Such ongoing debate has also given rise to new questions pertaining to the continuation and functioning of the coronation basilica (of King Zvonimir) in the so-called Hollow Church (*Šuplja crkva*)⁴ and the Benedictine monastic complex in Rižinice⁵ and the initial location of use of the discovered fragments of medieval sculpture and the content of the inscriptions found in the fortress at Klis.⁶

The purpose of this work is not, however, to assess the success of these revisions nor validate or refute their conclusions. This lies outside of theoretical framework of this contribution, which was prompted by the noted etymological similarity between the toponyms *Durana*, *Hurania* and *Doranua* in medieval documents.

The toponym *Durana* (*que olim regalis erat insula que vocatur durana*) appears in a dubious document of Croatian King Mihovil Krešimir issued in 954⁷ and in an enfeoffment to nine worthy notables, which was an annex to this royal deed. These two, originally separate, documents issued at different times and referring to separate events were merged into a single document during their transcription in 1397.

A somewhat altered name of the island *Hurania* (*insula Hurania, que est ante Salonam*) can be found in the first decade of the thirteenth century, when the Venetians, together with denizens of Zadar, retaliated against Archbishop Bernard, razing the tower and palace the archbishop had built there – as recorded in the middle of that century by Thomas the Archdeacon.⁸

The toponym *Doranua* appears after this in a list of estates of the Split Archdiocese from 1338.⁹

Ivan Lucić's view that Hurania is the same as the island Vranjic has been accepted without qualification in Croatian historical topography since the

3 Ivanišević 2003; Jeličić-Radonić 2009.

4 Zekan 1994; Zekan 2000; Zekan 2005; Zekan 2008; Fisković 2002; Fisković 2004.

5 Zekan 1980; Zekan 2011; Zekan 2013; Pejaković 1992; Pejaković 1996; Pejaković 1997; Rapanić 2000; Rapanić 1996.

6 Bužančić 2011. Nakon objave spomenika sredstva javnog priopćavanja su 21. veljače 2012. godine prenijela izjavu Nevena Budaka kako se iz ulomaka s natpisima iščitava ime nepoznate hrvatske kraljice Domaslave iz 10. stoljeća.

7 Stipišić, Šamšalović 1967, str. 40, 41, darovnicu datiraju godinom 950., koja je neusklađiva s XII. indikcijom iz kraljeve darovnice.

8 Lucić 1979, str. 116; Perić, Matijević Sokol 2003, str. 132, 133.

9 Smičiklas 1912, str. 396.

10 Bulić 1913; Rapanić 2000, str. 104.

3 Ivanišević 2003; Jeličić-Radonić 2009.

4 Zekan 1994; Zekan 2000; Zekan 2005; Zekan 2008; Fisković 2002; Fisković 2004.

5 Zekan 1980; Zekan 2011; Zekan 2013; Pejaković 1992; Pejaković 1996; Pejaković 1997; Rapanić 2000; Rapanić 1996.

6 Bužančić 2011. After publication of the monument, the media carried a statement by Neven Budak that the name of a hitherto unknown tenth-century Croatian queen, Domaslava, was discerned from the fragments bearing inscriptions.

7 Stipišić, Šamšalović 1967, pp. 40, 41, dated the enfeoffment to the year 950, which does not comply with the twelfth indiction from the king's enfeoffment.

8 Lucić 1979, p. 116; Perić, Matijević Sokol 2003, pp. 132, 133.

9 Smičiklas 1912, p. 396.

upućuje na potpuno različitu ubikaciju toga povijesnog lokaliteta.

Već je kod imena *Durana* (*Doranua*, *Hurania*) upitno radi li se o sintagmi od skraćenog latinskog prijedloga *de* i hrvatske imenice *Vrana*, što je u značenjskom i gramatičkom obliku nategnuto, ili se to ime odnosi na neku drugu izvornu hrvatsku imenicu, s nizom suglasnika koji su pisarima bili teško izgovorljivi. Kako ni u jednoj navedenoj inačici nije očuvan samoglasnik iz prijedloga *de*, premda bi samoglasnik *e* dodatno olakšao latinsku dikciju, postaje razvidno kako se radi upravo o toponimu s izvornim hrvatskim nazivom. Netočnost prenošenja hrvatskih imenica u srednjovjekovnim latinskim tekstovima nije, uostalom, nikakva posebna iznimka – to je redovita pojava u gotovo svim sačuvanim dokumentima. Činjenica je kako su se s hrvatskim izgovorom latinski pisari teško snalazili, pa su ga prilagođavali latinskom tekstu i, najčešće, netočnom izgovoru, izgubivši time izvorni govorni oblik.

No prije prihvaćanja takve konstatacije kao konačnog zaključka bilo je potrebno potražiti dodatnu potkrjepu takvoj tvrdnji u diplomatskoj građi, analiza koje je trebala potvrditi ili dovesti u sumnju ispravnost postavljene teze. Stoga je u srednjovjekovnim povijesnim izvorima trebalo istražiti pojavnost imena Vranjic, i to od njegova prvog navođenja, te utvrditi njegove kronološke odnose s dokumentima u kojima se nalazi toponim *Durana* i njegove izvedenice.

Vranjic (*Uueranizza*) se kao toponim prvi put spominje godine 1040. u popisu zemalja koje je nabavio splitski prior Nikifor.¹¹ Izvorna vijest kako se tu radi o zemlji (*terra*) u hrvatskoj historiografiji poslije je proglašena pogrešnom te je postavljena teza o vjerojatnosti kupnje prostorija u nekoj istoimenoj kuli (*turro*) na vanjskim zidinama grada Splita.¹² Međutim, činjenica kako se prostorija ili kula toga imena ne pojavljuje ni u jednom drugom dokumentu ili spisu, kao i okolnost što se otok Vranjic poslije nalazi u posjedu Splitske općine, upućuje na prihvaćanje prvotne interpretacije F. Račkoga.¹³ Takvu argumentaciju dodatno osnažuje i presuda iz godine 1078. kojom kralj Zvonimir rješava spor Petra Crnog i svojeg ujaka Streze, a koji se odnosi na zemlje u Vranjicu (*Urana*),¹⁴ te dokument

seventeenth century.¹⁰ The results of this study bring into question the validity of such assertions and show that this conclusion was hasty, unfounded, dubious and, ultimately, inaccurate, and point to an entirely different location for this historical site.

First, it is questionable that the toponym *Durana* (*Doranua*, *Hurania*) represents a merger of the abbreviated Latin preposition *de* and the Croatian noun *Vrana*, which is rather forced in connotative and grammatical terms, or that it is some other original Croatian noun with a series of consonants that that medieval scribes found difficult to pronounce. Since none of the variants contains the preserved vowel from the preposition *de*, although the vowel *e* would have eased the Latin diction, it becomes apparent that this was actually a toponym with an original Croatian name. Inaccuracy in the conveyance of Croatian nouns in medieval Latin texts is not, after all, an exception – this was rather common in almost all preserved documents. The fact is that Latin scribes experienced difficulties with Croatian pronunciation, and they therefore adapted it in Latin texts with, most often, improper phonetics, thus losing the original spoken form.

However, prior to accepting such an assertion as a final conclusion, it was necessary to seek additional evidence for it in the diplomatic sources, and conduct an analysis that should either confirm or cast doubt upon the validity of the hypothesis put forward. So it was necessary to research the appearance of the toponym Vranjic in the medieval historical sources, from its first citation, and confirm its chronological relationship with the documents in which the toponym *Durana* and its variants appear.

Vranjic (*Uueranizza*) was first mentioned as a toponym in 1040, in a list of properties procured by the Split prior, Nikifor.¹¹ The original information that this was a landed property (*terra*) was later proclaimed a mistake in Croatian historiography, and a hypothesis was put forth to the effect that this was a reference to the likely purchase of rooms in an eponymous tower (*turro*) on the external walls of the city of Split.¹² However, the fact that rooms or a tower of this name do not appear in any other document or file, as well as the fact that the island of Vranjic was later a possession of the Split Municipality, backs the initial interpretation made by Franjo Rački.¹³ This argument is additionally reinforced by a verdict from 1078, whereby King

11 Rački 1877, br. 36; Stipišić, Šamšalović 1967, str. 73, 74.

12 Stipišić, Šamšalović 1967, str. 74.

13 Slično misli i Kečkemet 1984, str. 51.

14 Stipišić, Šamšalović 1967, str. 166; Novak, Skok 1952, str. 224.

10 Bulić 1913, pp. 24-37; Rapanić 2000, p. 104.

11 Rački 1877, no. 36; Stipišić, Šamšalović 1967, pp. 73, 74.

12 Stipišić, Šamšalović 1967, p. 74.

13 A similar view in Kečkemet 1984, p. 51.

u kojem se Vranjic spominje pod imenom *Vragna*,¹⁵ a koji je napisan godine 1267. (za života Tome Arhiđakona, koji je umro 1268.¹⁶ godine, i koji svoju *Historiae Salonitanae* završava s 1266. godinom). Ta posljednja činjenica upućuje na to kako je Vranjic pod tim imenom postojao i u Tomino vrijeme, pa njegovu Huraniju ne treba tražiti u poznatom mu Vranjicu, nego na nekom drugom lokalitetu. Tominu Huraniju, kako ju je umjesto *Durana* u 16. stoljeću pogrešno transkribirao prepisivač u najstarijem očuvanom primjerku Tomina djela, treba poistovjetiti i s lokalitetom *Doranua* iz dokumenta datiranog 1338. godine,¹⁷ koji se javlja najmanje sedamdeset dvije godine poslije Tomina navoda.

Ime *Uraniza* i *Vranica* nalazimo i šezdesetak godina kasnije (1397.), u popisu dobara i međa splitske nadbiskupije.¹⁸ Tijekom 15. i 16. stoljeća javlja se u inačicama: *Vragniza* (1437.),¹⁹ *Lauraniza* (1501.),²⁰ *Vregnizza* (1516., 1522.),²¹ *Vuragnice* (1536.),²² *Uragnizza* (1553.),²³ *Vragnica* (1570.,²⁴ 1571.),²⁵ *Vuragnizza* (1572., 1583.)²⁶ i *Vragnizza* (1573.,²⁷ 1567.,²⁸ 1574.²⁹).

Istovremena upotreba toponima Vranjic i toponima *Doranua* s njegovom izvedenicom *Hurania* upućuju na njihovu odvojenost te zaključak kako se ne radi o jednom lokalitetu nego o dva lokaliteta.

U razrješenju te tvrdnje pomoći će nam i vijest iz godine 1397., kada je nastao prijepis isprave kralja Mihovila Krešimira datirane godine 954., u kojoj se navodi lokalitet *Durana*. Već smo uputili na dvojbu o njezinoj vjerodostojnosti u hrvatskoj historiografiji.

Zvonimir settled a dispute between Petar Crni ('Peter the Black') and his maternal uncle, Streza, pertaining to land in Vranjic (*Uran*),¹⁴ and a document in which Vranjic is mentioned under the name *Vragna*,¹⁵ written in 1267 (during the lifetime of Thomas the Archdeacon, who died in 1268,¹⁶ and who completed his *Historiae Salonitanae* in 1266). This latter fact indicates that Vranjic existed under this name even in the time of Thomas, so his *Hurania* should not be sought in the Vranjic with which he was familiar, but rather in some other site. Thomas' *Hurania*, as *Durana* was mistakenly transcribed in the sixteenth century by the copyist in the oldest extant example of the work by Thomas, should also be identified with the site *Doranua* from the document dated to 1338,¹⁷ which appeared not less than seventy-two years after the citation by Thomas.

The name *Uraniza* or *Vranica* could also be seen roughly sixty years later (1397), in a list of properties and boundaries of the Split Archdiocese.¹⁸ During the fifteenth and sixteenth centuries it appeared in these variants: *Vragniza* (1437),¹⁹ *Lauraniza* (1501),²⁰ *Vregnizza* (1516, 1522),²¹ *Vuragnice* (1536),²² *Uragnizza* (1553),²³ *Vragnica* (1570,²⁴ 1571),²⁵ *Vuragnizza* (1572, 1583)²⁶ and *Vragnizza* (1573,²⁷ 1567,²⁸ 1574²⁹).

The coterminous use of the toponym Vranjic and the toponyms *Doranua* with its derivation *Hurania* points to their separate nature, and the conclusion that this is not a single site but rather two locations.

15 Smičiklas 1907, str. 427.

16 Šegvić 1927, str. 119, 120.

17 Smičiklas 1912, str. 396.

18 Smičiklas 1990, str. 183, 255.

19 Katić 1956, str. 175.

20 Kukuljević Sakcinski 1863, str. 207.

21 Katić 1956, str. 175.

22 Kukuljević Sakcinski 1857, str. 51.

23 Ljubić 1877, str. 216.

24 Pelc 1997, str. 231; Duplančić 1999, str. 7.

25 Camozio 1571-1572.

26 Novak 1961, str. 18, 341, 342.

27 Novak 1961, str. 130, 131.

28 Ljubić 1880, str. 184, 188.

29 Solitro 1989, str. 184. O smještaju crkve sv. Martina na Otočcu, kako piše u dokumentu s početka 17. stoljeća, postoje različita mišljenja. Po jednome se ona nalazi u Vranjicu (sv. *Martin de Otocaz* – Jelaska 1985, str. 39), a po drugom mišljenju vijest se odnosi na crkvu istoga sveca na današnjem otočiću Barbarinac, gdje se nalazila i mala obrambena kula (Omašić 2001, str. 62, 195, 196).

14 Stipišić, Šamšalović 1967, p. 166; Novak, Skok 1952, p. 224.

15 Smičiklas 1907, p. 427.

16 Šegvić 1927, pp. 119, 120.

17 Smičiklas 1912, p. 396.

18 Smičiklas 1990, pp. 183, 255.

19 Katić 1956, p. 175.

20 Kukuljević Sakcinski 1863, p. 207.

21 Katić 1956, p. 175.

22 Kukuljević Sakcinski 1857, p. 51.

23 Ljubić 1877, p. 216.

24 Pelc 1997, p. 231; Duplančić 1999, p. 7.

25 Camozio 1571-1572.

26 Novak 1961, pp. 18, 341, 342.

27 Novak 1961, pp. 130, 131.

28 Ljubić 1880, pp. 184, 188.

29 Solitro 1989, p. 184. There are differing opinions on the location of the Church of St. Martin at Otočac, as written in a document from the early seventeenth century. According to one view, it was located in Vranjic (sv. *Martin de Otocaz* – Jelaska 1985, p. 39), while according to another it refers to a church with the same titular saint on the present-day islet of Barbarinac, where there was also a small defensive tower (Omašić 2001, p. 62, 195, 196).

Navode se mnogobrojni analitički podatci s diplomatskog gledišta i iskazuje ozbiljna sumnja u autentičnost osnovnog sadržaja isprave, ali se ona u cjelini ne odbacuje,³⁰ no potom je na osnovi kritičkog razmatranja unutarnjih značajki, tj. diplomatske forme i izraza te materijalne strane povelje (datiranje, osobe, fakti itd.) zaključeno kako je njezin očuvani prijepis iz godine 1397. autentičan starijem, nestalom, prijepisu datiranom vjerojatno u 13. stoljeću, a taj nestalom izvorniku iz 10. stoljeća.³¹

Pri tim raspravama povjesnicima je promaknuo jedan bitni detalj iz dispozicije isprave, analiza kojeg ima odlučujuće značenje za određenje njezine izvornosti, vremena intervencije u njezin sadržaj i mogućeg vremena njezina nastanka.

Pozornost u povelji privlači formulacija “*que olim regalis erat insula que vocatur durana*”. Konstrukcija latinskog teksta u kojoj se nalazi prilog *olim* kao i imperfekt *erat* usmjerili su na ozbiljno razmišljanje i zazor pri pripisivanju autentičnosti cjelovitog sadržaja te isprave kralju Mihovilu Krešimiru. Naime, ako se izdavanje povelje veže uz hrvatskog kralja Mihovila Krešimira, kraljevski status koji je zajamčen i natpisom na sarkofagu njegove žene kraljice Jelenne, upitna je mogućnost kako je on poklonio posjed “*koji nekoć bijaše kraljev otok koji se zove Durana*”, jer se poklonjena stvar i u trenutku predaje morala nalaziti u vlasništvu darovatelja. U suprotnosti s ovakvom prosudbom, ako se ta vijest iz darovnice pripíše Mihovilu Krešimiru i podrži autentičnost čina, treba ustvrditi kako je prije Mihovila Krešimira bilo više hrvatskih kraljeva od kojih se jedan odrekao ili mu je bila oduzeta *terra regalis*, među kojom je i *insula Durana*. Prema genealoškoj slici hrvatskih kraljeva koja je prihvaćena u hrvatskoj historiografiji – Hrvatsko Kraljevstvo počinje najranije s njegovim prethodnikom Tomislavom (monah Gottschalk i Toma Arhidakon tituliraju Trpimira kraljem, a Toma i Muncimira kraljem, ali se to odbacuje) – takva konstrukcija je veoma teško održiva. I u jednom i u drugom slučaju otok koji je nekad bio dio posjeda hrvatskih kraljeva više nije u kraljevoj vlasnosti pa ga Mihovil Krešimir, ako ga ponovno nije stavio pod svoju jurisdikciju, i ne može pokloniti.

Iz svega proizlazi kako obrazloženje “*que olim regalis erat insula que vocatur durana*” može biti kasnija dopuna, umetnuta zbog svrhovitosti snaženja vjerodostojnosti isprave te ostavlja otvorenom

The resolution to this assertion is also aided by the information from 1397, when the transcript of the document of King Mihovil Krešimir – dated to 954 – appeared, and in which the site *Durana* is mentioned. I have already noted the doubts in its authenticity raised by Croatian historiography. Many analytical details from the diplomatic standpoint have been cited, and serious suspicion in the authenticity of the document’s basic content have been raised, but it has not been rejected entirely.³⁰ However, a subsequent critical consideration of its internal features, i.e., its diplomatic forms and expressions and the substantive aspects of the charter (dating, persons, facts, etc.) led to the conclusion that the preserved transcription from 1397 is faithful to the older, now missing transcript probably dated to the thirteenth century, while the latter in turn was faithful to the original from the tenth century.³¹

In the course of these debates, historians overlooked an essential detail from the document’s disposition, an analysis which has decisive significance to the determination of its authenticity, the date of intervention into its content and the possible time of its emergence.

In the charter, the formulation “*que olim regalis erat insula que vocatur durana*” draws attention. The construction of the Latin text containing the preposition *olim* and the imperfect *erat* provoked serious contemplation on and even aversion to the attribution of the entire document’s authenticity to King Mihovil Krešimir. For if the issuance of this charter is tied to the Croatian King Mihovil Krešimir, whose royal status was also assured by the inscription on the sarcophagus of his wife, Queen Jelena, then this brings into question the possibility that he bequeathed the property “which was once the king’s island which is called Durana”, because the asset being given at the moment of its handover had to be the property of the giver. In contrast to such an assessment, if this information from the enfeoffment is ascribed to Mihovil Krešimir and reflects the authenticity of this act, it should be stated that prior to Mihovil Krešimir there were Croatian kings, of whom one relinquished or had seized from him *terra regalis*, which also included *insula Durana*. According to the genealogy of Croatian kings which is accepted by Croatian historiography – and the Croatian kingdom began at the earliest with his predecessor Tomislav (the monk Gottschalk and Thomas the Archdeacon refer to Trpimir as king, and Thomas additionally considered Muncimir a king, but this has since been rejected) – such a claim is hardly

30 Stipišić 1969.

31 Antoljak 1972.

30 Stipišić 1969.

31 Antoljak 1972.

moćnost kako je njezin izvorni sadržaj doživio preinake u prijepisu, kao i djelomične interpolacije.

Za našu raspravu, međutim, bitan je navod iz darovnice kojim se ukazuje kako je *insula Durana* nekadašnji kraljev otok i on će se pokazati veoma značajnim kod ubikacije tog lokaliteta.

S obzirom na suvremenu topografsku sliku Solina i mi bismo se, na prvi pogled, priklonili općeprihvaćenom zaključku kako se *Durana* nalazi na otoku i kako se ta vijest može vezati samo uz Vranjic; osobito ako bismo našli potvrdu kako je on bio kraljev otok. No drugi povijesni izvor dokazuje upravo suprotno. Radi se o presudi kralja Zvonimira iz godine 1078. kojom on rješava spor između Streze i Petra Crnog. Naime, kraljev ujak Streza, kojemu je Zvonimir dao ovlasti prikupljanja prihoda s posjeda u Mosoru i između Solina i Bijaća, to je učinio i na zemlji Petra Crnog. Petar je poveo kralju vlasnike zemalja iz Vranjica od kojih ih je otkupio,³² dokazavši kako one nisu bile dio kraljevskog posjeda. Pred splitskim nadbiskupom Lovrom, sustipanskim opatom, priorom Dujmom i drugim splitskim uglednicima, kralj mu tada potvrđuje te posjede. Ta presuda koja negira Vranjic kao dio kraljevskog dobra potvrđuje kako se ni nekadašnji kraljev otok *Durana* iz isprave Mihovila Krešimira ne odnosi na Vranjic. Dosjetka kako Streza nije znao kako su te zemlje od Mihovila Krešimira prestale biti kraljevske (a vidjeli smo kako su one trebale prestati to biti i prije) te kako ih je Petar mogao kupiti baš od nasljednika one deveterice kojima ih je on poklonio,³³ nije ozbiljan argument koji se može uvažiti.

Takvu pretpostavku treba odbaciti iz nekoliko razloga. Ako se i prihvati kao točno vrijeme izdavanja isprava kraljeva Krešimira i Zvonimira, treba znati kako je između njih proteklo gotovo 130 godina. Štoviše, analiza dispozicije pokazala je kako bi u tom slučaju čin kraljevskog razvlaštenja morao biti znatno prije dolaska na vlast Mihovila Krešimira pa bi taj hijat bio oko dvjesto godina.

Nije li to dovoljno dugo razdoblje u kojemu se ne bi zaboravilo nekadašnje kraljevsko vlasništvo i ne zaživjelo novo stanje? Nije li presmiono tvrditi kako je Streza pokušao rekvirirati posjed nakon dva stoljeća?

Kada bi to i bilo tako, značilo bi, između ostalog, kako ni kralj ni njegova kancelarija nisu bili upoznati sa svojom imovinom (*territorium regale*). Pa čak ako to kralj i nije mogao ili morao znati, a kod dvorskih dužnosnika je to palo u zaborav, postoji više

tenable. In both cases, the island that was once a possession of the Croatian kings is no longer the king's property, so Mihovil Krešimir, if he did not restore his jurisdiction over it, could not have bequeathed it.

It therefore follows that the explanation "*que olim regalis erat insula que vocatur durana*" may be a subsequent addendum, inserted in the interest of reinforcing the authenticity of the document, and it leaves open the possibility that its original content underwent modifications during transcription, and even a partial interpolation.

For this discussion, however, an essential statement from the enfeoffment indicates that *insula Durana* was formerly the king's island, and it will prove quite significant to pinpointing this location.

Given the contemporary topographic appearance of Solin, even I would – at first glance – agree with the generally accepted conclusion that *Durana* was on an island and that the information could only pertain to Vranjic, particularly if one were to find confirmation that it was the king's island. But another historical source indicates precisely the opposite. This is the judgment of King Zvonimir from 1078, wherein he settled a dispute between Streza and Petar Crni. For the king's maternal uncle, Streza, to whom Zvonimir granted the authority to gather revenues from the estates in Mosor and between Solin and Bijaći, also did so on Petar Crni's land. Petar brought the owners of the land from Vranjic from whom he bought it³² to the king, proving that they were not part of the royal estates. In front of Split Archbishop Lovre, the abbot in Sustipan, Prior Dujam, and other dignitaries in Split, the king confirmed his possession of these lands. This verdict, which negated that Vranjic was a part of the royal estate, confirms that the former king's island of *Durana* from Mihovil Krešimir's document does not pertain to Vranjic. The point that Streza did not know that these lands had ceased being royal since the time of Mihovil Krešimir (and we have seen that they should have ceased to be so even earlier) and that Petar may have purchased them from the successors to precisely those nine to whom he had bequeathed them,³³ is not a serious argument that may be accepted.

This hypothesis should be rejected for several reasons. If the dates when the documents issued by Kings Krešimir and Zvonimir are accepted as accurate, then it must be understood that almost 130 years elapsed between them. Moreover, an analysis of their disposition shows that in this case the act of royal expropriation had to have transpired considerably prior to

32 Gunjača 1975, str. 44, 45, te zemlje veže uz Vranjic.

33 Stipišić 1969, str. 86.

32 Gunjača 1975, pp. 44, 45, associates this land with Vranjic.

33 Stipišić 1969, p. 86.

čimbenika koji to ne bi dopustili. To su svjedoci presude, splitski prior Dujam, čija je Općina, kako smo vidjeli već prije, za priora Nikifora, kupila zemljište u Vranjicu, kao i drugi splitski uglednici. Pretpostavimo li njihovu moguću pristranost u korist Petra Crnog, jer bi na taj način zaštitili i svoju imovinu, to ne bi učinio bliski kraljev suradnik, splitski nadbiskup Lovre. Uostalom, to bi svjedočila i crkvena građevina koju su podigla devetorica odličnika, a koja je u vrijeme Zvonimira još postojala, ali ne, kao što ćemo vidjeti, u Vranjicu.

Nepobitno je, što je vidljivo iz privilegija kralja Mihovila Krešimira, kako je Durana otok, a iz njegova dodatka kako su darovnici na njemu izgradili crkvu sv. Martina. I rukopis Tome Arhidakona govori kako je *Hurania* otok na kojemu su se početkom 13. stoljeća nalazile palača i kula splitskog nadbiskupa. Utvrdili smo kako se usporedo s tim imenima javlja i otok Vranjic te kako se vijest iz kraljeve darovnice ne odnosi na taj otok.

U prilog tome ide i činjenica kako je prijepis splitskih kartulara, u kojima se spominje otok Durana, učinjen u Kninskom kaptolu na dan sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 1397. godine,³⁴ nešto više od četiri mjeseca nakon što je kninski biskup Ladislav u svojem popisu dobara splitske nadbiskupije spomenuo zemlju sv. Martina iz Vranjica (*...parte terra sancti Martini de Uraniza*),³⁵ i nepuna dva mjeseca prije nego što je taj isti Kaptol uputio kralju Žigmundu ispravljeni popis tih istih zemalja. U ispravljenom popisu zemalja Vranjic se navodi pet puta (*...terrula ecclesie sancti Martini de Vrranica...; ... et (in parte terra) sancti Martini de Vraniza; ...usque ad insulam Vranize per directum et ipsam totam insulam Vranize et ab insula Vranize...*).³⁶ Dakle, kninski biskup Ladislav i, poslije njega, izaslanik istoga Kaptola kanonik Bartolomej, znaju za otok Vranjic, ali ga ničim ne poistovjećuju s otokom Duranom, premda je Kninski kaptol u međuvremenu svojim pečatom ovjerio prijepis privilegija kralja Mihovila Krešimira. Poistovjećivanje tih dvaju otoka uslijedilo je tek od Ivana Lucića u 17. stoljeću, od kojeg to preuzima Farlatti, a poslije i ostali povjesničari.³⁷

O kojemu se to otoku onda radi?

Latinska riječ *insula* (hrvatski = otok) općenito se upotrebljava za omeđene kopnene cjeline koje su najčešće optočene vodom, za što su najbliži primjer

the ascension of Mihovil Krešimir to the throne, so that this hiatus would have been roughly two hundred years.

Is this not a sufficiently long period in which the former royal property would not have been forgotten and a new situation would not have ensued? Is it not excessively bold to state that Streza had attempted to requisition the property after two centuries?

Even if this were the case, it would have meant that, among other things, not even the king and his chancery were aware of his holdings (*territorium regale*). And even if the king did not or could not have known this, and this had been forgotten by court officials, there are a number of factors that would not have permitted this. These are the witnesses to the verdict, the Split Prior Dujam, whose municipality, as seen previously, had purchased the land in Vranjic during the tenure of Prior Nikifor, as well as other dignitaries in Split. Even if it is assumed that they were biased in favour of Petar Crni, as they would have been protecting their own property in this manner, this would not have been the case for the king's close associate, Split Archbishop Lovre. Indeed, the church building raised by the nine dignitaries would have testified to this, and it still existed in Zvonimir's time, but not – as we shall see – in Vranjic.

There is no dispute that Durana is an island, as apparent from the privilege granted by King Mihovil Krešimir, and its addendum shows that the beneficiaries built the Church of St. Martin on it. Even Thomas the Archdeacon's manuscript indicates that *Hurania* is an island on which there was a palace and tower belonging to the Split archbishop in the thirteenth century. I have established that parallel to these names, the island Vranjic also appears, and that this information from the king's enfeoffment does not pertain to that island.

This is also backed by the transcript of the Split cartularies, in which the island of Durana is mentioned, and which was done in the Knin Cathedral Chapter on the Feast of Sts. Peter and Paul, 29 June 1397,³⁴ slightly over four months after Knin Bishop Ladislav mentioned St. Martin's from Vranjic in his list of property of the Split Archdiocese (*...parte terra sancti Martini de Uraniza*),³⁵ and not entirely two months before this same Cathedral Chapter sent King Sigismund a corrected list of these same lands. In the corrected register of lands, Vranjic is cited five times (*...terrula ecclesie sancti Martini de Vrranica...; ... et (in parte terra) sancti Martini de Vraniza; ...usque ad insulam Vranize per directum et ipsam totam insulam*

34 Smičiklas 1990, str. 231-233.

35 Smičiklas 1990, str. 183.

36 Smičiklas 1990, str. 255, 258.

37 Lucić 1979, str. 116; Bulić 1913.

34 Smičiklas 1990, pp. 231-233.

35 Smičiklas 1990, p. 183.

morski otoci. U našim srednjovjekovnim dokumentima *insula* označava i riječne otoke, novovjekovne *ade*, izraz koji nastaje za turske dominacije našim prostorima. Srednjovjekovni dokumenti povezani sa Solinom i solinskom rijekom više puta spominju na njoj *insulu*³⁸ i njezinu pohrvaćenu inačicu – Otok.³⁹

Kada to dovedemo u ravan s povijesnom izvornošću u kojoj se spominje nekadašnji kraljev otok *Durana* iz darovnice kralja Mihovila Krešimira (a utvrdili smo kako to nije Vranjic), a zatim s viješću Tome Arhidakona kako su, uplovivši svojim galijama, otok *Huraniu* pred Solinom opustošili Mlečani zajedno s križarima 1204. godine, te sa zemljom *Doranua* iz popisa splitskih nadbiskupskih imanja 1338. godine (koja se protežu od crkve sv. Petra do mora), nameće se neprijeporan zaključak kako se sva tri toponima odnose na lokalitet Dvorine. A kako bismo još jednom osnažili tu tvrdnju, ponovno upućujemo na darovnicu Mihovila Krešimira, u kojoj on uz otok *Duranu* devetorici zaslužnih i vjernih muževa poklanja i zemlju uz kazalište (*agrūm in Salona iuxta theatrum*) i neke u Podmorju (*alium in loco qui vocatur potmorie*),⁴⁰ dakle, upravo ona dobra koja se nalaze s desne strane rijeke Jadra.

I iz relativno kratkog Tominog zapisa o pustošenju *Huranie* iščitavaju se veoma zanimljivi i značajni podatci koji opravdavaju takvu atribuciju. Toma kaže kako su Mlečani razorili kulu s palačom koju je nadbiskup sagradio. U toj vijesti (*turrem cum palatio*) nalazi se rješenje za toponim Dvorine (*palatio* = *palača*, *dvor*, *dvorac*, *dvorine*). Osim toga, Toma jasno kaže kako je uz palaču nadbiskup Bernard sagradio i kulu. Time je nadbiskup na posvećenom tlu, uz crkvu sv. Martina, udario i temelj utvrdi.

Pitanje je kako je bila moguća gradnja nadbiskupove palače na posjedu kanonika uz rijeku Jadro, kad su ga kanonici ljubomorno čuvali pa su se zbog te svoje imovine redovito sporili s nadbiskupom i samostanom sv. Stjepana u Splitu? Taj argument, koji je upotrijebio

Vranize et ab insula Vranize...)³⁶ Therefore, Knin Bishop Ladislav and, after him, an envoy of the same Cathedral Chapter, Canon Bartolomej, knew about the island of Vranjic, but they in no way identified it with the island *Durana*, although the Knin Cathedral Chapter certified the transcript of King Mihovil Krešimir's privileges with its seal. These two islands were only equated since Ivan Lucić in the seventeenth century, from whom the assertion was assumed by Farlatti, and thereafter other historians.³⁷

But then which island is it?

The Latin word *insula* (Croatian – *otok*) was generally used for bounded land units that were bordered by water, for which the closest example are islands in the sea. In medieval documents from Croatia, *insula* also refers to river islands, known in Croatian by their more modern name *ade* (sing. *ada*), a term that resulted from the Ottoman domination in the Croatian lands. Medieval documents tied to Solin and its river mention an *insula* on many occasions³⁸ and its generally accepted variant: *Otok*.³⁹

When this is linked to the historical authenticity in which the former king's island *Durana* is mentioned in King Mihovil Krešimir's enfeoffment (and it has been established that this was not Vranjic), and then the information from Thomas the Archdeacon that the Venetians sailed in with their galleys together with the Crusaders and devastated the island of *Hurania* before Solin in 1204, and to the land of *Doranua* from the register of the Split Archdiocese's estates in 1338 (which extended from the Church of St. Peter to the sea), then the inescapable conclusion is that all three toponyms refer to the site Dvorine. And in order to reinforce this assertion, it becomes necessary to once more examine Mihovil Krešimir's enfeoffment, in which, besides the island of *Durana*, he also bequeathed to the nine worthy and loyal men the land next to the theatre (*agrūm in Salona iuxta theatrum*) and some in Podmorje (*alium in loco qui vocatur potmorie*),⁴⁰ meaning precisely those estates on the right bank of the Jadro River.

38 Tako na primjer: 950 (?), 1000 g. (Stipišić, Šamšalović 1967, str. 41, 54), 1338. (Smičiklas 1912, str. 396) i 1397. (Smičiklas 1990, str. 179, 184, 258).

39 Spominje se u dokumentima iz 1338. (Smičiklas 1912, str. 395) i 1397. (Smičiklas 1990, str. 184, 258, 259).

40 Naziv *Potmorie* ali kao *Pomorsciza-in civitate Salona* odnosi se na stijenu, kako se navodi u popisu zemalja splitske nadbiskupije iz 1338. godine (Smičiklas 1912, str. 396; Omašić 1978, str. 104; Šimunović 1992, str. 83). Taj je popis utemeljen na Krešimirovoj darovnici, što se, između ostalog, očituje i u činjenici kako se među crkvenom imovinom nalazi i zemlja uz kazalište.

36 Smičiklas 1990, pp. 255, 258.

37 Lucić 1979, p. 116; Bulić 1913.

38 Thus, for example: 950 (?), 1000 (Stipišić, Šamšalović 1967, pp. 41, 54), 1338 (Smičiklas 1912, p. 396) and 1397 (Smičiklas 1990, pp. 179, 184, 258).

39 It is mentioned in documents from 1338 (Smičiklas 1912, p. 395) and 1397 (Smičiklas 1990, pp. 184, 258, 259).

40 The toponym *Potmorie* but also *Pomorsciza-in civitate Salona* refers to a stone crag, as stated in the register of lands of the Split Archdiocese from 1338 (Smičiklas 1912, p. 396; Omašić 1978, p. 104; Šimunović 1992, p. 83). This register is based on Krešimir's enfeoffment, which is, among other things, reflected in the fact that

Katić pri negiranju smještaja kule i utvrde kasnijega splitskog nadbiskupa Ugolina de Malabrance u Gradinu (prema tvrdnjama Bulića), ne bi se mogao primijeniti na prijašnju Bernardovu gradnju, jer Katić upućuje kako su kanonici ta prava dobili darovnicom kralja Andrije II. tek godine 1217., a potvrdio im ih je papa Honorije III. 28. srpnja 1220. godine.⁴¹

Kanonici se, međutim, spore s nadbiskupom Bernardom oko povlastica koje su oni ostvarili u rimskoj kuriji godine 1196., za pape Celestina III., kada je splitski nadbiskup bio Petar (od 1191./92. do 1196.). Bernard, koji postaje nadbiskupom godine 1200., uspijeva uvjeriti sve kanonike (osim dvojice) kako su ti privilegiji bezvrijedne krivotvorine te ih nagovoriti da odbace svoje povlastice. Kanonici su ubrzo uvidjeli svoju zabludu pa su se sukobili s nadbiskupom te je njihova prijašnja prava potvrdio papa Inocent III. 1206. godine.⁴² Iz toga je vidljivo kako je, od trenutka preuzimanja kanoničkih prava neposredno nakon ustoličenja za nadbiskupa 1200. godine, Bernard mogao nesmetano izgraditi svoju palaču i kulu na otoku Hurania koje su porušili Mlečani 1204. godine. Papina, pak, potvrda prijašnjih prava kanonicima 1206. godine, koje im je Bernard spremno vratio, razlog su što je nadbiskup (umro godine 1217.) odustao od njezine obnove ili ponovne gradnje.

Za trenutak se vratimo darovnici kralja Mihovila Krešimira i njezinu dodatku. Ako je zaista istinit čin koji se spominje u jednom i drugom dokumentu, a koji u prijepisu čine cjelinu, izvorni je tekst morao biti preuzet iz najmanje dvije isprave.

Iz dodatka isprave Mihovila Krešimira jasno proizlazi činjenica kako je sagrađena crkva na Durani posvećena sv. Martinu. Kult sv. Martina osobito je štovan kod Karolinga, a vrijeme njegova jačanja na prostoru ranosrednjovjekovne hrvatske države pripada drugoj polovici 8. stoljeća i 9. stoljeću. U ranosrednjovjekovnoj diplomatskoj građi koja se odnosi na Solin, sv. Martin se spominje samo dva puta. Prvi put upravo u dodatku isprave kralja Mihovila Krešimira, a potom kao drugi sutitular, uz sv. Petra, u crkvi sv. Mihovila kod amfiteatra, koja je po sumnjivoj Pincijevoj povelji izgrađena 994. godine. I takvo stanje traje sve do kraja 14. stoljeća, kada se u popisima posjeda splitske nadbiskupije 1397. godine spominje zemlja Svetoga Martina iz Vranjica.⁴³

Even the relatively brief notation by Thomas about the devastation of Hurania provides some very intriguing and significant data which justifies this attribution. Thomas wrote that the Venetians destroyed the tower with palace which the archbishop built. This information (*turrem cum palatio*) contains the solution to the toponym Dvorine (*palatio* = palace, in Croatian: *palača, dvor, dvorac, dvorine*). Additionally, Thomas clearly wrote that Archbishop Bernard had a tower built next to the palace. The archbishop thereby set the foundations for a fortification on consecrated ground, next to the Church of St. Martin.

There is some question as to how the construction of an archbishop's palace was possible on the estate of the canons along the Jadro River, when the canons jealously safeguarded it to the point that they were engaged in regular disputes over this land with the archbishop and St. Stephen's Monastery in Split. This argument, which was used by Katić when denying the location of the tower and fortification of the later Split Archbishop Ugolino de Malabrance in Gradina (according to Bulić's assertions), could not be applied to Bernard's previous construction, because Katić pointed out that the canons acquired this right from an enfeoffment issued by King Andrew II only in 1217, which was ratified for them by Pope Honorius III on 28 July 1220.⁴¹

The canons, however, were in a dispute with Archbishop Bernard over the privileges which they were granted in the Roman curia in 1196, during the papacy of Celestine III, when the Split archbishop was Petar (from 1191/92 to 1196). Bernard, who became the archbishop in 1200, managed to convince all of the canons (except for two) that these privileges were worthless forgeries, and he convinced them that they should be discarded. The canons quickly saw their mistake, so they came into conflict with the archbishop, and their previous rights were confirmed by Pope Innocent III in 1206.⁴² From this it is apparent that, from the moment of assuming the canons' rights immediately after his ascension to the archbishop's seat in 1200, Bernard could have built his palace on the island of Hurania, which was destroyed by the Venetians in 1204, without hindrance. The pope's confirmation of the previous rights of the canons in 1206, which Bernard readily restored, was the reason why the archbishop (who died in 1217) backed down from its renovation or reconstruction.

41 Katić 1993, str. 386.

42 Matijević Sokol 2002, str. 193-197.

43 Smičiklas 1990, str. 183, 255, 258.

the land next to the theatre is listed among the church's property.

41 Katić 1993, p. 386.

42 Matijević Sokol 2002, pp. 193-197.

Zašto se crkva sv. Martina u Vranjicu pojavljuje tek krajem 14. stoljeća i zašto je nema u prijašnjim ispravama?

Već je F. Bulić ostavio otvorenu mogućnost kako je kult sv. Martina prenesen u Vranjic iz Solina nakon provale Tatara 1242. godine ili nakon turskih provala tijekom 16. i 17. stoljeća.⁴⁴ On pritom misli na sutitulara iz crkve sv. Mihovila kod amfiteatra. Vidjeli smo kako crkva sv. Martina postoji u Vranjicu već krajem 14. stoljeća pa otpada alternativna Bulićeva pretpostavka o kasnijem prijenosu kulta.

Isto je tako činjenica kako se do godine 1397. ni u jednom izvoru ne spominju ni crkva ni crkveni posjedi u Vranjicu. Neposredno prije toga, o tom otoku kao dijelu komunalne imovine skrbe građani Splita, koji 20. rujna 1389. godine odluče “*jednom kulom utvrditi prolaz prema rtu Vranjica*”.⁴⁵ Uostalom, splitski nadbiskup Andrija Benzi iz Gualda⁴⁶ ne pokazuje tada posebno zanimanje za Vranjic jer godine 1392. gradi nadbiskupsku palaču u Kaštel Sućurcu. Razlozi za izbor nove lokacije vjerojatno leže u činjenici što su se ostaci prijašnje nadbiskupove palače, koju su porušili Mlečani godine 1204. i koja nije nikada obnovljena, nalazili na posjedu kanonika, kojima je on vraćen intervencijom pape Inocenta III.; i nadbiskup Benzi našao se u sličnoj situaciji sukobivši se sa splitskim patricijima radi Vranjica.

Naime, kad je obnovljenjem Đakovačkog ugovora godine 1394. kralj Stjepan Dabiša postao vazal nadbiskupova zaštitnika kralja Žigmunda, nadbiskup moli Žigmunda za zaštitu svojih posjeda. Nakon popisa koji je proveo kninski biskup Ladislav, kralj ponovno, na zahtjev nezadovoljnog splitskog nadbiskupa, naređuje izmjenu i dopunu popisa, koju je zatim proveo kninski kanonik Bartolomej godine 1397. Na temelju podastrih mu dokumenata i obilaska terena kninski kanonik daje drugačiji, bitno povoljniji imovnik splitske nadbiskupije, uključujući i zemlje u Vranjicu. Krije li se i u tome uzrok sukoba koji je uslijedio sljedeće godine, i to između splitskih plemića i pučana koje je na pobunu poticao nadbiskup? Nisu li stoga prognani splitski patriciji, uz pomoć Trogirana, 1399. godine

Let us return for a moment to King Mihovil Krešimir's enfeoffment and its addendum. If the act mentioned in both documents – which form a single whole in the transcript – is truly genuine, the original text had to have been taken from a minimum of two documents.

From the addendum to Mihovil Krešimir's document, it clearly follows that the church constructed on Durana was dedicated to St. Martin. The cult of St. Martin was particularly revered among the Carolingians, and it became more intense in the territory of the early medieval Croatian state during the latter half of the eighth century and in the ninth century. St. Martin is mentioned only twice in the early medieval diplomatic sources pertaining to Solin. The first time is in the addendum to King Mihovil Krešimir's document, and the second time as a co-titular, together with St. Peter, in the Church of St. Michael at the amphitheatre, which according to Pinci's suspect charter was built in 994. This situation held until the end of the fourteenth century, when the land of St. Martin from Vranjic was mentioned in the registers of the Split Archdiocese's estates in 1397.⁴³

Why did the Church of St. Martin in Vranjic only appear at the end of the fourteenth century and why did it not appear in earlier documents?

F. Bulić already left open the possibility that the cult of St. Martin came to Vranjic from Solin after the Tatar incursion in 1242 or after the Ottoman invasions during the sixteenth and seventeenth centuries.⁴⁴ In this, he was thinking of the co-titular of the Church of St. Michael at the amphitheatre. We have seen that the Church of St. Martin existed in Vranjic already at the end of the fourteenth century, so Bulić's alternative hypothesis on a later conveyance of the cult is unsound.

By the same token, the fact is that not a single source mentions either the church or church possessions in Vranjic up to 1397. Immediately before this, the citizens of Split took care of this island as a component of the communal lands, and on 20 September 1389 they decided “to fortify the passage toward the Cape of Vranjic with a tower”.⁴⁵ Indeed, Split Arch-

44 Bulić 1913, str. 30; Bulić 1898, str. 160.

45 Novak 1955, str. 202. Tu se radi o podizanju utvrde na Meterizama koju su godine 1509. obnovili Mlečani. Nalazimo je na Camociovoj karti iz godine 1571. nizvodno od srušene Gradine. Na lijevoj obali rijeke Jadrana, na južnom grudobranu mosta, ucrtana je solinska utvrda (*Castello di Salona*) s dominantnom kulom pravokutne osnove na prizmatičnom podstroju i s naglašenim vijencem balustrade.

46 Kovačić 1992.

43 Smičiklas 1990, pp. 183, 255, 258.

44 Bulić 1913, p. 30; Bulić 1898, p. 160.

45 Novak 1955, p. 202. This refers to the erection of fortifications at Meterize, which were renovated by the Venetians in 1509. It can be seen on Camocio's map from 1571 downstream from the demolished Gradina. The Solin fortress (*Castello di Salona*) with a dominant tower on a rectangular foundation over a prismatic sub-assembly and a prominent balustrade cornice is sketched in on the left bank of the Jadro River.

napali i pustošili posjede nadbiskupa Benzija iz Gualda među kojima i one iz popisa kanonika Bartolomeja u Vranjicu?!⁴⁷ Pri sklapanju mira 13. veljače 1401. godine plemići i pučani proglasili su nadbiskupa glavnim krivcem za nered do kojih je bilo došlo.⁴⁸

Sto godina nakon toga Splitska komuna je, svrhovito zaštititi Vranjica od turskih pljačkaških pohoda, izgradila u Vranjicu kaštel.⁴⁹ I splitski nadbiskup iste te 1501. godine vlasnik je nekih zemalja na otoku Vranjicu koje daje u najam,⁵⁰ a 1553. godine spominje se kaštel (*castello*)⁵¹ te godine 1567. selo (*villa*) splitskog nadbiskupa u Vranjicu.⁵²

Iz sačuvanih vijesti sigurno je kako se crkva sv. Martina u Vranjicu spominje tek 1397. godine. Naslućujemo kako je tada Vranjic unesen među nadbiskupske posjede. Prijenos kulta biskupa iz Toursa iz razrušene i napuštene nadbiskupske palače u Dvorinama učinjen je najranije godine 1394., kada su bivši protivnici, kralj Žigmund i kralj Dabiša, postali saveznici i zaštitnici nadbiskupa koji je znao oploditi svoju moć i ojačati materijalnu osnovicu splitske prvostolnice.

Osvrt na kult sv. Martina i topografske podatke povezane s njegovim sanktonimom i hrvatskom poviješću ranoga srednjeg vijeka ne bi bio potpun bez razmatranja zapisa o miru između mletačkog dužda Petra Tradenika i hrvatskog kneza Mislava sklopljenom 839. godine u mjestu koje se zvalo *dvor sv. Martina*. Osobito stoga što se nedavno pojavila još jedna teza o položaju toga povijesnog mjesta.

Nakon Martinšćice na Cresu,⁵³ Sumartina na Braču,⁵⁴ Svetog Martina u Podstrani,⁵⁵ Bijaća,⁵⁶ Blata na Korčuli⁵⁷ i Luna na Pagu,⁵⁸ taj čin se smješta u Vranjic, mjesto koje se nalazi unutar vladarskog prostora. Uz taj zanimljivi, dobro uočeni detalj, glavno uporište toj tvrdnji nađeno je u darovnici Mihovila Krešimira i njezinu dodatku. Po autoru teze ta isprava "dokazuje vladarsko imanje na otoku Vranjicu i postojanje crkve s trima naslovnicima". "Ako je

bishop Andrea Benzi from Gualdo⁴⁶ did not exhibit any particular interest in Vranjic, because in 1392 he had the archbishop's palace in Kaštel Sućurac built. The reasons for the selection of the new location probably lay in the fact that the remains of the previous archbishop's palace, demolished by the Venetians in 1204 and never restored, were on the property of the canons, to whom it was returned through the intervention of Pope Innocent III, and Archbishop Benzi found himself in a similar situation, in conflict with Split's patricians over Vranjic.

Namely, when the Treaty of Đakovo was renewed in 1394, King Stjepan Dabiša became a vassal of the archbishop's patron, King Sigismund for the protection of his possessions. After the inventory conducted by the Knin Bishop Ladislav, the king once more – at the Split archbishop's request – ordered the amendment of the register, which was then done by the Knin canon, Bartolomej, in 1397. Based on the documents presented to him and a field inspection, the Knin canon compiled a different, significantly more favourable property register for the Split Archdiocese, including the land in Vranjic. Was this the cause of the conflicts that followed in the ensuing years between the nobility and commoners in Split, who were incited to rebellion by the archbishop? Did not the expelled Split patriciate, with the help of Trogir's citizens, then attack and raze the properties of Archbishop Benzi of Gualdo in 1399, including those in Vranjic as specified in the register compiled by Canon Bartolomej?!⁴⁷ Before suing for peace on 13 February 1401, the nobility and the commoners proclaimed that the archbishop bore primary culpability for the unrest that arose.⁴⁸

One hundred years thereafter, the Split Commune built a castle in Vranjic for the purpose of safeguarding it against Ottoman looting raids.⁴⁹ In that same year, 1501, Split's archbishop was the owner of certain lands on the island of Vranjic, which he leased,⁵⁰ while in 1553 a castle (*castello*),⁵¹ and in 1567 a village (*villa*) in Vranjic belonging to the Split archbishop⁵² were mentioned.

From the preserved information, it is certain that the Church of St. Martin in Vranjic was mentioned only in 1397. It is likely that Vranjic was then registered among the archbishop's properties. The transfer

47 Novak 1955, str. 213; Lucić 1979a, str. 810.

48 Kovačić 1992, str. 193.

49 Fisković 1950, str. 189.

50 Kukuljević Sakcinski 1863, str. 207; Kečkemet 1984, str. 60-65.

51 Ljubić 1877, str. 216.

52 Ljubić 1880, str. 184, 188.

53 Dümmler 1856, str. 393.

54 Klaić 1888, karte br. 2, 3.

55 Zlatović 1896, str. 218; Šišić 1906, str. 42, 43; Šišić 1917, str. 76, 77; Šišić 1925, str. 327, 328.

56 Šišić 1920, str. 81.

57 Protić 1976, str. 32.

58 Šonje 1980, str. 169-172.

46 Kovačić 1992.

47 Novak 1955, p. 213; Lucić 1979a, p. 810.

48 Kovačić 1992, p. 193.

49 Fisković 1950, p. 189.

50 Kukuljević Sakcinski 1863, p. 207; Kečkemet 1984, pp. 60-65.

51 Ljubić 1877, p. 216.

52 Ljubić 1880, pp. 184, 188.

nekom proučavatelju sporna ova isprava, pa tako i vladarsko imanje na otoku, davni nastanak crkve s tim naslovniciima ne smije biti sporan. Takva crkva može nastati prije obaju darovanja koje opisuje isprava, pa tako može nastati i prije 839., kad je nastao događaj iz Ivanova ljetopisa”, zaključuje autor teze.⁵⁹

Ono što u toj raspravi nije utemeljeno, leži u činjenicama kako otok Vranjic nikada nije bio kraljev posjed, na njega se ne odnosi kraljeva darovnica i njezin dodatak s toponimima *Durana*, na otoku nema nadbiskupskih zemalja i spomena crkve sv. Martina do kraja 14. stoljeća,⁶⁰ pa se na njemu ne nalazi ni kula s palačom koje su porušili Mlečani 1204. godine, o čemu govori Toma Arhidakon. Sva ta zbivanja kao i čin sklapanja mira između mletačkog dužda i hrvatskog kneza u mjestu koje se zove *dvor sv. Martina* povezana su s lokalitetom Dvorine na kraljevu otoku u Solinu.

Navod *sancti Martini Curtis*, iz vijesti o sklapanju mira između Mlečana i Hrvata, ne mora, međutim, upućivati na postojanje crkve, nego se ta vijest može odnositi na svjetovnu građevinu (dvor, posjed) nazvanu po svecu zaštitniku.⁶¹ Kako je to bilo upravo tako, potvrđuju darovnice kralja Mihovila Krešimira i devetorice dostojnika u kojima se izrijeком ne spominju ostaci građevina (dvora, a možda i crkve sv. Martina) iz Mislavova vremena, ali na njihovo nekadašnje postojanje već tada upućuje latinizirano ime lokaliteta *Durana*. Taj naziv sugerira kako je u vremenskom rasponu između sklapanja mira i spominjanja Dvorina (839.-954.) došlo do zapuštanja

of the cult of the bishop of Tours from the demolished and abandoned archbishop's palace to Dvorine was done in 1394 at the earliest, when former opponents, King Sigismund and King Dabiša, became allies and protectors of the archbishop, who knew how to exploit his power and enhance the base of the Split see's wealth.

A brief reference to the cult of St. Martin and the topographic data tied to its name and Croatian history in the early medieval period would not be complete without consideration of the record of the peace concluded between Venetian Doge Pietro Tradenico and the Croatian Prince Mislav in 839 and the site which was called the “palace of St. Martin”. Particularly because yet another hypothesis on the location of this historical site has appeared recently.

After Martinšćice on the island of Cres,⁵³ Sumartin on the island of Brač,⁵⁴ Sveti Martin in Podstrana,⁵⁵ Bijaći,⁵⁶ Blato on the island of Korčula⁵⁷ and Luna on the island of Pag,⁵⁸ this act was situated in Vranjic, a place inside that ruler's territory. In addition to this interesting, well-observed detail, the principal basis for this assertion was found in Mihovil Krešimir's enfeoffment and its addendum. According to the scholar who proposed this hypothesis, this document “proves the existence of the ruler's property on the island of Vranjic and the existence of a church with three titulars. If any scholar feels this document is contestable, including the ruler's property on the island, the appearance of a church with these titulars long ago must not be contestable. Such a church may have appeared prior to both donations described by the document, so it may have appeared even before 839, when the event from John's chronicle occurred”, he concluded.⁵⁹

This argument falters on the fact that the island of Vranjic was never a royal possession, and the king's enfeoffment and its addendum with the toponyms *Durana* did not refer to it, nor were there any archdiocesan lands nor any mention of a Church of St. Martin on it up to the end of the fourteenth century,⁶⁰ so there was no tower and palace on it that were destroyed by

59 Ivanišević 2008.

60 Na to upućuje i činjenica kako se u crkvi sv. Martina u Vranjicu ne spominju niti se štiju druga dva naslovnika (sv. Stjepan Papa i Blažena Djevica Marija), koje nalazimo u crkvi sv. Martina iz Krešimirova vremena, a koji bi se, da je ta crkva bila izgrađena u Vranjicu, sačuvali u kontinuitetu kao njezini sunaslovnici.

61 Uz naš lokalitet, *dvor sv. Martina*, Ivan Đakon u istom spisu rabi izraz *curtis* i za dvor svetog Petra, gdje je sahranjen car Oton II, iako je u njemu crkva posvećena svetoj Mariji (*in sancti Petri curte, non procul a sanctae Mariae ecclesia*). Ančić 2011, str. 37. Drugom oltaru crkve posvećenom Presvetom Imenu Marijinu, koji se po prvi put spominje 1718. godine u vizitaciji nadbiskupa Cupillija, prethodno je bio naslovnik Sv. Antun, kako je to navedeno pri posjetu nadbiskupa Cosmija 1682. godine. Razlog promjeni naslovnika leži u odluci pape Inocenta XI. koji je 5. veljače 1685. proširio štovanje kulta Presvetog Imena Marijina na čitavu Crkvu, a u cast pobjede kršćanske vojske nad Turcima pod zidinama Beča (12. rujna 1683.). Treći oltar je ostao posvećen Sv. Križu. Ivanišević 2010, str. 115-120.

53 Dümmler 1856, p. 393.

54 Klaić 1888, map no. 2, 3.

55 Zlatović 1896, p. 218; Šišić 1906, pp. 42, 43; Šišić 1917, pp. 76, 77; Šišić 1925, pp. 327, 328.

56 Šišić 1920, p. 81.

57 Protić 1976, p. 32.

58 Šonje 1980, pp. 169-172.

59 Ivanišević 2008.

60 This is also implied by the fact that the other two titulars (St. Stephen the Pope and the Blessed Virgin Mary) were neither mentioned nor venerated in the Church of St. Martin, which was the case with the Church of St. Martin from Krešimir's time, and who would, had this

građevina nekadašnjega Mislavova dvora koje su u vrijeme darivanja bile ruševine. Razlog tome iščitava se iz kraljeve darovnice koja upućuje na činjenicu kako je za to vrijeme došlo do otuđenja tog vladarskog posjeda. Pri tome treba ostaviti otvorenom i mogućnost kako devetorica odličnika nisu iz temelja izgradili, nego obnovili prijašnju crkvu. Tada nastao topnim ostao je u trajnoj upotrebi, što potvrđuju i ponešto (greškom prepisivača) izmijenjen naziv *Hurania* kod Tome Arhidakona u 13. st., ime *Doranua* iz popisa zemalja u prvoj polovici 14. st., kao i do današnjih dana očuvan hrvatski naziv *Dvorine*.

O položaju tog lokaliteta, međutim, dvojio je i najveći poznavatelj povijesne topografije Solina Lovre Katić, koji ga je ubicirao na nekoliko mikrolokacija. Prije nego je Doranuu iz isprave povezao s Dvorinama, bilo mu je poznato kako zemlje s lijeve strane rijeke u Arapovcima seljani zovu Dvorine, ali nisu znali odrediti njihovo mjesto, a i otok nasuprot tim Dvorinama zvao se Dvorine.⁶²

Vraćajući se na taj problem, Katić je Dvorinama odredio šire granice: “u blizini Gašpinih mlinica pa preko rijeke do blazine Gospe od Otoka, a koji je prije mogao imati i šire granice, no i kakve su mu danas, blizu je Šuplje crkve”, uz konstataciju kako su možda dobile ime po kraljevskim Dvorima⁶³ koji su, po njemu, od 14. stoljeća već bili zapušteni, a zatim kaže kako se “u predjelu Dvorina, gdje je danas Šuplja crkva, jednom dizala crkva sv. Mojsija i sv. Petra”.⁶⁴ Katić nam je, dakle, za Dvorine postavio međe od Gospe od Otoka do Šuplje crkve, ne ubicirajući поближе dvore za koje kaže kako “nisu još otkopani ni pronađeni”.⁶⁵ Na koncu, u potrazi za kraljevskim dvorovima, on ih ipak očekuje na velikom otoku u solinskoj rijeci koji se naziva Dvorine.⁶⁶

Danas na tom otoku postoji ribnjak solinske pastrve. Ne postoje podatci o pronalasku bilo kakvih kulturnih ostataka pri njegovoj izgradnji, niti su oni uočeni prilikom iskopa preko njega trase magistralnog

the Venetians in 1204, about which Thomas the Archdeacon wrote. All of these events, as well as the conclusion of the peace between the Venetian doge and the Croatian prince in a place called the “palace of St. Martin” are linked to the Dvorine site on the king’s island in Solin.

The phrase *sancti Martini Curtis*, from the document on the conclusion of the peace between the Venetians and the Croats, need not, however, point to the existence of a church, for this information may pertain to a secular structure (a palace, manor) named after a patron saint.⁶¹ That this was in fact that case is confirmed by the enfeoffments of King Mihovil Krešimir and the nine dignitaries in which the remains of a building (a palace, and perhaps also the Church of St. Martin) from Mislav’s time are not explicitly mentioned, but their former existence was already then indicated by the Latinized place name Durana. This name suggests that during the time between the conclusion of the peace and the mention of Dvorine (839-954) Mislav’s former palace was abandoned, so that it was in ruins at the time of the donation. The reason for this may be interpreted from the king’s enfeoffment, which points to the fact that this royal possession had been alienated. Here the possibility should be left open that the nine dignitaries did not build an entirely new church from the foundations upward, but rather renovated the previous church. The toponym that emerged then remained in permanent use, which is even confirmed by the altered (due to a transcriber’s error) name *Hurania* in the work of Thomas the Archdeacon in the thirteenth century, the name *Doranua* from the census of lands in the first half of the fourteenth century, and the Croatian name *Dvorine* preserved to this day.

Even Lovre Katić, the scholar with the most knowledge of Solin’s historical topography, was uncertain about the actual location of this site, as he placed it at several micro-locations. Before he linked the *Doranua* from the documents with Dvorine, he was aware that the lands on the left bank of the river in Arpadovci was called Dvorine by local residents, but that they could not specify its exact location, while the island opposite of Dvorine was also called Dvorine.⁶²

62 Katić 1928, str. 89; Katić 1993, str. 385.

63 Katić 1938, str. 6, 7; Katić 1993, str. 287.

64 Katić 1942, str. 191; Katić 1993, str. 163; Podatak je najvjerojatnije preuzet iz Bulić 1930, str. VII/VIII, gdje se u prilično nejasnom tekstu Dvorine smještaju od Gašpićevih mlinica pa preko rijeke Jadro do Prosička kod Kunčeve grede. Nejasno je gdje su se nalazili vidljivi ostaci četverokutne starinske zgrade, kod Prosička ili Šuplje crkve, kao i prekriva li prostorni naziv Dvorine položaj Šuplje crkve?

65 Katić 1938, str. 6, 7; Katić 1993, str. 287.

66 Katić 1955, str. 52; Katić 1971, str. 90.

church been built on Vranjic, have been preserved in continuity as its co-titulars.

61 Besides this site, the “palace of St. Martin,” John the Deacon used the term *curtis* in the same document for St. Peter’s Basilica, where the Emperor Otto II was buried, although there was only a church dedicated to St. Mary in it (*in sancti Petri curte, non procul a sanctae Mariae ecclesia*). Ančić 2011, p. 37.

62 Katić 1928, p. 89; Katić 1993, p. 385.

vodovoda početkom devedesetih godina dvadesetog stoljeća.

Što su Dvorine i gdje se one nalaze, bit će predmet posebne rasprave, za objavu drugom prilikom.

Returning to this problem, Katić determined wider boundaries for Dvorine: “near Gašpine mlinice and then across the river to the vicinity of Our Lady of the Island, but which may have had even wider boundaries, but as it they are today, near the Hollow Church,” with the assertion that the name perhaps derived from the royal court or palace (*Dvori*)⁶³ which was, in his view, already abandoned in the fourteenth century; he then stated that “in the Dvorine area, where the Hollow Church is today, the Church of St. Moses and St. Peter once rose”.⁶⁴ Katić therefore set boundaries from Our Lady of the Island (*Gospa od Otoka*) to the Hollow Church, without pinpointing the actual site of the palace, which he said was “neither excavated nor found”.⁶⁵ Finally, in the search for the royal palace, he expected it on the large island in Solin’s river which is called Dvorine.⁶⁶

Today there is a fish farm for Solin trout on this island. There are no data on the discovery of any type of cultural remains during its construction, nor was anything observed during excavations for a section of the main water supply line at the beginning of the 1990s.

What Dvorine was and where it was located will be the subject of another discussion that will be published on some other occasion.

---

63 Katić 1938, pp. 6, 7; Katić 1993, p. 287.

64 Katić 1942, p. 191; Katić 1993, p. 163; the information was probably assumed from Bulić 1930, pp. VII/VIII, where in a rather unclear text he placed Dvorine from Gašpićeve mlinice over the Jadro River to Prosik at Kunčeva greda. It is unclear as to where the remains of a rectangular old building were located, at Prosik or the Hollow Church, or whether the spatial toponym Dvorine also encompassed the Hollow Church.

65 Katić 1938, pp. 6, 7; Katić 1993, p. 287.

66 Katić 1955, p. 52; Katić 1971, p. 90.

LITERATURA / BIBLIOGRAPHY

- Ančić 2011 M. Ančić, *Miho Barada i mit o Neretvanima*, Povijesni prilozi 41, Zagreb 2011, 17-43.
- Antoljak 1972 S. Antoljak, *Značaj i važnost isprave kralja Krešimira I za hrvatsku povijest X. stoljeća*, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru X, Zadar 1972, 41-116.
- Bulić 1898 F. Bulić, *Ritrovamenti risguardanti la topografia medioevale dell antica Salona*. *Bullettino di archeologia e storia dalmata XXI*, Split 1898, 159-160.
- Bulić 1913 F. Bulić, *Notizie storiche sul villaggio Vranjic vicino Salona*, *Bullettino di archeologia e storia dalmata XXXVI*, Split 1913, 24-37.
- Bulić 1930 F. Bulić, *Izveštaj glavne skupštine "Bihaća" dne 10. IV. 1928.*, Tragom hrvatskih kraljeva, Zagreb 1930, I-XIII.
- Bužančić 1998 R. Bužančić, *Srednjovjekovne geminae na Otoku u Solinu*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 37, Split 1998, 57-97.
- Bužančić 1998a R. Bužančić, *Mauzolej kraljice Jelene na Gospinom Otoku*, Solin 1998.
- Bužančić 2007 R. Bužančić, *Hrvatska vladarska arhitektura ranoga srednjeg vijeka*, Zagora nepoznata zemlja, Zagreb 2007, 129-135.
- Bužančić 2011 R. Bužančić, *Crkve sv. Vida na Klisu i sv. Marije u Blizni Gornjoj. Prilog proučavanju vladarske predromaničke arhitekture*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 42, Split 2011, 29-67.
- Cambi 1974 N. Cambi, *Kult Marije u Solinu i Splitu (IV.–XI. st.) u svjetlu arheološke evidencije*, *Bogoslovna smotra* 44, 2-3, Split 1974, 273-292.
- Camozio 1571-1572 G. F. Camozio, *Isole famose, porti, fortezze e terre marittime sottoposte alla Serma Sig.ria di Venetia, ad altri principi christiani, et al Sig.re Turco novamente poste in luce*, Venezia 1571-1572.
- Dümmler 1856 E. Dümmler, *Über die älteste Geschichte der Slawen in Dalmatien (542-928.)*, *Sitzungsberichte der philosophisch-historische Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften* 20, Wien 1856.
- Duplančić 1999 A. Duplančić, *Crkve kraljice Jelene u Solinu*, Split 1999.
- Fisković 1950 C. Fisković, *Nekoliko dokumenata o našim starim majstorima*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku LII*, Split 1950, 188-218.
- Fisković 2002 I. Fisković, *Reljef kralja Petra Krešimira IV.*, Split 2002.
- Fisković 2004 I. Fisković, *Crkva sv. Petra i Mojsija – spomenik kralja Petra Krešimira IV u Solinu*, *Zbornik 1. kongresa povjesničara umjetnosti*, Zagreb 2004, 33-40.
- Gunjača 1975 S. Gunjača, *Ispravci i dopune starijoj hrvatskoj historiji* 3, Zagreb 1975.
- Ivančević 1994 R. Ivančević, *Solinska crkva u Gradini: izuzetak ili tip*, *Bulletin Instituta likovnih umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti XLII-1 (60)*, Zagreb 1994, 47-52.
- Ivanišević 2003 M. Ivanišević, *Crkve u srednjem i novom vijeku*, *Zbornik Sveti Kajo*, Sveti Kajo 2003, 31-60.
- Ivanišević 2008 M. Ivanišević, *Otok hrvatskog vladara*, *Tusculum* 1, Solin 2008, 109-124.
- Ivanišević 2010 M. Ivanišević, *Nadbiskupski pohodi župama Vranjicu, Mravincima i Kučinama do godine 1764.*, *Tusculum* 3, Solin 2010, 105-132.
- Jelaska 1985 J. Jelaska, *Splitsko polje za turskih vremena*, Split 1985.
- Jeličić-Radonić 2009 J. Jeličić-Radonić, *The Cult of the Salona Martyrs in the Amphitheatre*, *Hortus artium medievalum* 15, Motovun 2009, 55-62.
- Jelovina, Rapanić 1977 D. Jelovina, Ž. Rapanić, *Revizija istraživanja i nova interpretacija arhitektonskog kompleksa na Otoku u Solinu*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 70-71 (1968/1969), Split 1977, 107-135.
- Jurković 1987 M. Jurković, *Crkve s westwerkom na istočnom Jadranu*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 26, Split 1987, 61-86.
- Katić 1928 L. Katić, *Sredovječno selo Prosik kod Solina*, *Starohrvatska prosvjeta* II/1-2, Zagreb 1928, 87-92.
- Katić 1938 L. Katić, *Marginalia za topografiju starohrvatskog Solina*, *List Biskupije splitsko-makarske LX*, 11-12, Split 1938, 135-138.

- Mate Zekan, Što je *Durana* (*Hurania*, *Doranua*) iz srednjovjekovnih izvora - Dvorine ili Vranjic?
What is *Durana* (*Hurania*, *Doranua*) in the Medieval Sources: Dvorine or Vranjic?
- Katić 1942 L. Katić, *Gdje se nalazi krunidbena bazilika kralja Zvonimira?*, Hrvatsko kolo XXIII, Zagreb 1942, 183-192.
- Katić 1955 L. Katić, *Solin od VII do XX stoljeća*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 9, Split 1955, 17-91.
- Katić 1956 L. Katić, Reambulacija dobara splitskoga nadbiskupa 1397. godine, *Starohrvatska prosvjeta* 5, Zagreb 1956, 135-177.
- Katić 1971 L. Katić, *Solin od VII do XX stoljeća*. Prošlost i spomenici Solina. Solin 1971, 47-136
- Katić 1993 L. Katić, *Rasprave i članci iz hrvatske povijesti*, Split 1993.
- Kečkemet 1984 D. Kečkemet, *Vranjic kroz vjekove*, Split 1984.
- Klaić 1888 V. Klaić, *Atlas za hrvatsku povjestnicu*, Zagreb 1888.
- Kovačić 1992 S. Kovačić, *Utemeljitelj Kaštel Sućurca nadbiskup Andrija Benzi iz Gualda (o. 1355-1437)*, Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća, Split 1992, 185-203.
- Kukuljević Sakcinski 1857 I. Kukuljević Sakcinski, *Cronaca del secolo XVI*, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku IV, Zagreb 1857.
- Kukuljević Sakcinski 1863 Ivan Kukuljević Sakcinski, *Branni tratti de diarj manoscritti di Marino Sanudo*, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku VI, Venezia 1863.
- Kukuljević Sakcinski 1873 I. Kukuljević Sakcinski, *Putne uspomene iz Hrvatske, Dalmacije, Arbanije, Krfa i Italije*, Zagreb 1873.
- Lucić 1979 I. Lucić, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I*, Split 1979.
- Lucić 1979a I. Lucić, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru II*, Split 1979.
- Ljubić 1877 Š. Ljubić, *Itinerario di Giovanni Battista Giustiniano*, Commissiones et relationes Venetae II, Zagreb 1877.
- Ljubić 1880 Š. Ljubić, *Relatio di me Antonio Pasqualigo del Regimento di Spalato 1567. (Iz mletačkoga arhiva)*, Commissiones et relationes Venetae III, Zagreb 1880.
- Marasović 2002 J. Marasović, *Rekonstrukcija crkve u Gradini*, Starohrvatski Solin, Split 2002, 135-143.
- Marasović 2007 J. Marasović, *Metodologija obrade graditeljskog naslijeđa*, Split 2007.
- Marasović 2005 T. Marasović, *Ranosrednjovjekovne preinake antičkih građevina u Dalmaciji*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 39 (2001-2002), Split 2005, 61-90.
- Matijević Sokol 1993 M. Matijević Sokol, *Starohrvatski Solin u Kronici Tome Arhiđakona*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 85, Split 1993, 83-90.
- Matijević Sokol 2002 M. Matijević Sokol, *Toma Arhiđakon i njegovo djelo*, Jastrebarsko 2002.
- Matijević Sokol, Perić 2003 M. Matijević Sokol, O. Perić, *Toma Arhiđakon, Historia Salonitana: povijest salonitanskih i splitskih prvosvećenika*, Split 2003.
- Novak 1957 G. Novak, *Povijest Splita I*, Split 1957.
- Novak 1961 G. Novak, *Povijest Splita II*, Split 1961.
- Novak, Skok 1952 V. Novak, P. Skok, *Supetarški kartular*, Zagreb 1952.
- Omašić 1978 V. Omašić, *Topografija kaštelanskog polja*, Split 1978.
- Omašić 2001 V. Omašić, *Kaštela od prapovijesti do početka XX. stoljeća I*, Kaštela 2001.
- Pejaković 1992 M. Pejaković, *Benediktinski oratorij u Rižinicama*, Rađanje prvog hrvatskog kulturnog pejzaža, Zagreb 1996, 253-266.
- Pejaković 1996 M. Pejaković, *Omjeri i znakovi*, Dubrovnik 1996.
- Pejaković 1997 M. Pejaković, *Znakovi i značenja u hrvatskoj predromanici*, Hrvati i Europa I, Zagreb 1997, 513-544.
- Pelc 1997 M. Pelc, *Život i djelo šibenskog bakroresca Martina Rote Kolumbića*, Zagreb 1997.
- Perić, Matijević Sokol 2003 O. Perić, M. Matijević Sokol, *Toma Arhiđakon, Historia Salonitana: povijest salonitanskih i splitskih prvosvećenika*, Split 2003.
- Protić 1976 I. Protić, *Župa Blato od IV do XX st.*, Blato 1976.
- Rački 1877 F. Rački, *Documenta historiae Chroaticae periodum antiquam illustrantia*, Zagreb 1877.
- Rapanić 1996 Ž. Rapanić, *Solin u starohrvatsko doba*, Split 1996.
- Rapanić 2000 Ž. Rapanić, *Solin-grad i spomenici*, Solin 2000.

- Rapanić, Jelovina 1977 Ž. Rapanić, D. Jelovina, *Revizija istraživanja i nova interpretacija arhitektonskog kompleksa na Otoku u Solinu*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 70-71 (1968/1969), Split 1977, 107-135
- Skok, Novak 1952 P. Skok, V. Novak, *Supetarski kartular*, Zagreb 1952.
- Smičiklas 1907 T. Smičiklas, *Codex diplomaticus V*, Zagreb 1907.
- Smičiklas 1912 T. Smičiklas, *Codex diplomaticus X*, Zagreb 1912.
- Smičiklas 1990 T. Smičiklas, *Codex diplomaticus XVIII*, Zagreb 1990.
- Solित्र 1989 V. Solित्र, *Povijesni dokumenti o Istri i Dalmaciji*, Split 1989.
- Stipišić 1969 J. Stipišić, *Tragom jedne bilješke Luciusa o jednoj hrvatskoj vladarskoj ispravi*, Zbornik historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 6, Zagreb 1969, 75-96.
- Stipišić 1969a J. Stipišić, *Diplomatička analiza Krešimirove darovnice iz 1069.*, Pomorski zbornik 7, Zadar 1969, 813-828.
- Stipišić, Šamšalović 1967 J. Stipišić, M. Šamšalović, *Codex diplomaticus I*, Zagreb 1967.
- Šegvić 1927 K. Šegvić, *Toma Splićanin, državnik i pisac, 1200-1268. Njegov život i njegovo djelo*, Zagreb 1927.
- Šimunović 1992 P. Šimunović, *Uvod u kaštelansku toponimiju*, Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća, Split 1992, 79-93.
- Šišić 1906 F. Šišić, *Hrvatska povijest I*, Zagreb 1906.
- Šišić 1917 F. Šišić, *Geschichte der Kroaten I*, Zagreb 1917.
- Šišić 1920 F. Šišić, *Pregled povijesti hrvatskog naroda od najstarijih dana do 1. decembra 1918.* I, Zagreb 1920.
- Šišić 1925 F. Šišić, *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara*, Zagreb 1925.
- Šonje 1980 A. Šonje, *O ubikaciji crkvice sv. Martina u kojoj je sklopljen mir između Hrvata i Mlečana*, Gunjačin zbornik, Zagreb 1980, 163-172.
- Zekan 1980 M. Zekan, *Prilog proučavanju arhitekture iz koje potječe natpis kneza Branimira u Muću Gornjem*, Gunjačin zbornik, Zagreb 1980, 133-140.
- Zekan 1994 M. Zekan, *Sv. Petar i Mojsije – Krunidbena bazilika kralja Zvonimira*, Split 1994.
- Zekan 2000 M. Zekan, *Krunidbena bazilika kralja Zvonimira. Crkva sv. Petra i Mojsija (Šuplja crkva) u Solinu. Pregled dosadašnjih istraživanja*, Starohrvatska prosvjeta 27, Split 2000, 249-259.
- Zekan 2004 M. Zekan, *Solin – krunidbena bazilika kralja Zvonimira (Šuplja crkva)*, Hrvatski arheološki godišnjak 1, Zagreb 2004, 240-244.
- Zekan 2005 M. Zekan, *Solin – krunidbena bazilika kralja Zvonimira (Šuplja crkva)*, Hrvatski arheološki godišnjak 2, Zagreb 2005, 396-398.
- Zekan 2008 M. Zekan, *Solin – krunidbena bazilika kralja Zvonimira (Šuplja crkva). Zaštitno iskopavanje, konzervacija i restauracija*, Hrvatski arheološki godišnjak 5, Zagreb 2008, 594-596.
- Zekan 2011 M. Zekan, *Benediktinski samostan u Rižinicama, zadužbina kneza Trpimira*. Hrvatski arheološki godišnjak 8, Zagreb 2011,
- Zekan 2013 M. Zekan, *Zar će opet cesta pregaziti baštinu?!*, Solinska kronika, Solin 15. II. 2013, 21.
- Zlatović 1896 S. Zlatović, *Topografske crtece o starohrvatskim županijama u Dalmaciji i starim gradovima na kopnu od Velebita do Neretve*. Starohrvatska prosvjeta II/4, Knin 1896, 217-224.